

Pârvu Boerescu

DIN NOU DESPRE
FLEANDURĂ ȘI ȚANDĂRĂ

FLOANDĂR, FLOANDĂRĂ, FLEANDURĂ

În MDA (II, p. 435) întâlnim alte două forme apropiate fonetic și semantic de *fleandură* (*fleandără*, *fleandră* etc.), anume *floandără* (reg.) „femeie slabă, murdară”, cu etimologia corectă: „din săs. *flander*”, precum și *floandăr* (reg.) „fragmente rare, rămase din ceva”, cu „etimologie necunoscută”. Fără îndoială, ambele regionalisme sunt împrumutate din săsescul *flander*: germ. (hd.) „Fetzen, Lumpen” – rom. „bucătică, fragment, crâmpei, petic; zdreanță, cârpă, buleandără; deșeu”. Săs. *flander* este pronunțat cu „dumpfes a” (*a* surd, închis), o vocală mai lungă, rotunjită, semiînchisă, între *a* și *o*, notată de obicei cu *ǣ*, iar în prezent, uneori și prin *â*, ca în suedeză etc. Românii aproximează acest sunet străin printr-un fel de *oa*, în care *o* este de fapt deschis, iar *a*, închis, fără să formeze propriu-zis un diftong.

Despre cuvântul săsesc *Flander*, conducătoarea lucrărilor la monumentalul dicționar-tezaur al dialectului săsesc *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch* (SSW), doamna dr. Sigrid Haldenwang, cercetător științific I la Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu, a avut deosebita amabilitate să ne comunice cele ce urmează:

„**Flander** provine în graiurile săsești din graiurile renane din Germania inferioară; în limba germană literară nu există acest cuvânt. Variantele fonetice sunt: *floander*, *flonder*, iar în Transilvania de nord: *floander*, *flander*, *flinder*, *flunder*, chiar *floder*. Între hochdeutsch [germ. de sus] «Flinder» [= «Flitter» – «zorzoane, paiete etc.»] și săsește «Flander» [«fragment, zdreanță etc.»] nu există o legătură, numai forma dialectală «flinder» provoacă o încurcătură. Considerăm că **Flander** cu sensul de «zdrențe» a fost preluat din graiurile săsești în limba română, este totuși o legătură directă, a avut loc o transformare vocalică cu desinența *-ură*, în analogie cu alte cuvinte cu această desinență¹.”

În exemplele date în SSW², II/3, p. 392, săs. [lit.] *Flander*, [pop.] *Flonder* (fem.), nōsn.³ *Flānder* este utilizat de obicei la plural: *De Flondern hē^e* (hängen)

¹ Păreră a fost împărtășită recent și de conf. univ. dr. Ioana-Narcisa Crețu (Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu), în articolul *Interferențe lingvistice în Transilvania*, p. 1 (online).

² *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch*. Mit benützung der Sammlungen Johann Wolfs. Herausgegeben vom Ausschuss des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. Zweiter Band: Dritte Lieferung, bearbeitet von Friederich Hofstädter. Strassburg, Verlag von Karl J. Trübner, Druck von W. Krafft, Hermannstadt, 1912.

vun em „flendurile (hainele) atârnă pe el”. *Et hu^t nur Fländern af sich* (nösn.) „are numai zdrențe pe el”. *Et gêt Fländern ,zerreisst in kleine Fetzen‘* „se rupe în mici petice” etc.

Deși în acest articol de dicționar se afirmă că atât „rum. *flandură*” [sic], *Fetzen*’, cât și „rum. *Bulandra, Bulendra*” [sic] sunt împrumutate din săsește, din punct de vedere fonetic nu există posibilitatea împrumutului direct din pluralul sășesc *flondern / fländern* pentru formele de plural românesc *flenduri*, din aria nordică, ori *flendere* [DGS, II, p. 72], din aria sudică.

Vocala originară a temei cuvântului *fleandură* era *e*, la fel ca în derivatul *flenderiță*, și nu *oa*, ca în adevăratele împrumuturi săsești – cuvintele regionale *floandăr* și *floandără*. A se compara cu varianta reg. *fleacăără* (din Oltenia), al cărei plural nu este *flécări, ci *fleacăări* (DGS, II, p. 71), întrucât *ę* din *fleacăără* este o inovație mai recentă, care nu aparține organic vechii și cunoscutei rădăcini *flac-*, cf. sard. *flaca* „făclie” și alb. *flakë* „flacăără”.

Numai în graiurile săsești de sud există verbele *fländern* și *flendern*, cu sensul verbului germ. *flattern* „a fâlfâi, a flutura, a da din aripi”, cf. v.g.m.s. *fleden*, *fledarôn* și germ. (rar) *fledern* „a flutura, a fâlfâi”, cf. alb. *flat(ë)roj* „a da din aripi, a fâlfâi, a zbura”, cf. alb. *fletë* „foaie; frunză; aripă” etc.

Este însă greu de crezut că un cuvânt românesc popular, răspândit pe o arie foarte întinsă – precum *fleandură*, cu variantele *fleandără* și *fleandră* – ar putea fi împrumutat doar din verbul săs. *fländern*, care este numai o variantă a săs. *fländern*, dintr-o zonă limitată la sudul Transilvaniei. Este mult mai probabilă ipoteza noastră, conform căreia *fleandură* este o creație expresivă autohtonă, românească, a cărei temă arhaică *fleda „foaie (îmbrăcămintă largă, zdrențuită)” este înrudită în plan indo-european atât cu v.g.m.s. *fleden* „a flutura etc.”, cât și cu alb. *fletë* „foaie etc.”, având probabil aceeași înrudire îndepărtată în plan indo-european și cu săs. *flonder*, cu variantele *fländer*, *flinder* și *flunder*. În română, forma sufixată *fleandură* a apărut după ce varianta inițială fără sufix *fleda a evoluat la **flea(n)dă*, ca urmare a fenomenului metafoniei. Pentru caracterul expresiv al formei reconstruite **flea(n)dă*, vezi *bleandă*¹ „sperietoare de păsări”, „om molâu și prostănac” și *blăndură* „haină veche” (cf. DELR, I, p. 243), ori sinonimele *fleandră* și *buleandră*, *fleanță* și *pleanță*.

Revenind la împrumutul *floandără* „femeie murdară”, Petar Skok (ERHSJ, II, p. 521) menționează cuvântul sârbesc atestat în Voivodina: *flândra* (peiorativ) „persoană de gen feminin ușuratică”, precum și slov. *flândra* „femeie neîngrijită, desfrânată”, pe care le consideră derivate din dialectul german bavarez: *Fländerlein* „fată flușturatică”, germ. de jos *Flunder*, având ca termene de comparație cuvintele

³ „Nösner” – vorbitorii dialectului sășesc din nordul Transilvaniei. *Nösnerland* (Țara Năsăudului), dintre râurile Bistrița și Mureș, avea drept localitate de reședință orașul Bistrița, în actualul județ Bistrița-Năsăud, oraș în care locuiau mulți sași, înainte de emigrarea lor în Austria și Germania (cf. Wikipedia).

pol. *flandra*, ceh. *flandra* „mujere rea” [„pânză (cârpă)”, *ap.* Ciorănescu, 3427], ucr. *flondra*, let. *lodra*, inclusiv rom. *fleandură*, conform tradiției, și nu *floandără*, necunoscut lui Petar Skok în acea vreme.

Floandăr, floandără < săs. *fländer* id.

Fleandură, fleandră etc., creație expresivă autoht.: *fleda, cf. v.g.m.s. *fleden*, alb. *fletë*

(> **flea(n)dă* + '-ură).

[*Addenda et corrigenda* la articolul publicat în LR, XLIX, 2000, nr. 2, p. 197–201.]

ȚANDĂRĂ, ȚANDURĂ, ZANDURĂ

În varianta inițială a articolului cu acest titlu, publicată în LR, nr. 3/2000, am presupus în mod eronat că pentru formele arhaice fără nazală *țadură/ **zad(u)ră* (cea de a doua formă fiind *atestată* sub forma *zadră* în DLR s.n. – s.v.: *zadă*) se puteau reconstrui etimoanele latine *taedula, *daedula < lat. *taeda*, respectiv < lat. pop. *daeda* „pin, brad, molift”; „ramură de pin”, „lemn de pin”; „torță”; „bucătică de grăsime [etc. arsă, inflamabilă]” (G. Guțu, *Dicționar latin-român*, 1983, s.v. *taeda*).

Am scăpat din vedere în acel moment că, din punct de vedere fonetic, evoluția de la *taedula la *țandără* nu este posibilă dacă în cea de a doua silabă avem un *u* și nu un *a*, fenomenul metafonic fiind strict condiționat de prezența lui *a* în această poziție. De fapt, secvența inițială *tae-* a evoluat similar cu formele mai vechi *țeară* (< *terra*) sau *zeadă* (< *daeda*) exclusiv în varianta latină nesufixată *taeda* „zadă”, ai cărei urmași romanici s-au păstrat inclusiv în dalmată (*teda*, cf. REW³, 8520). Nu avem motive să ne îndoim că în limba română s-au păstrat inițial ambele variante latine, sub formele așteptate *țadă și (*d*)*zadă*. Putem presupune că *țadă a dezvoltat un plural neutru *țadure/ *țăduri, în mod asemănător cu aromâna, unde alături de pl. *dzade* al lui *dzadă* întâlnim și forma *dzăduri*. Credem că *țadă a primit de timpuriu sufixul '-ură, în paralel și în mod similar cu sufixarea formei române comune *dzadă* > *dzadură.

Din cauza sinonimiei inițiale a celor patru variante, s-a ajuns la o diferențiere fonetică importantă. Forma nesufixată *țadă a dispărut definitiv, sub presiunea utilizării preferențiale a variantei latine *daeda* > *dzeadă* > *zadă*, în timp ce formele sufixate s-au stabilizat în primul rând sub forma *ța(n)dură* > *țandără* și *țandră*, iar varianta mai rară *dzadură a evoluat divergent: *(*d*)*zadură* cu *n* epentetic > *dzandur* și *zandură*, iar *(*d*)*zadură* fără *n* epentetic > *zadră*. Există o perfectă omonimie între formele diminutivele *țândărele* (cf. ALR, II), *zăndurele* și *zădrele*, ultimele două fiind semnalate de către V. Bidian și D. Loșonți⁴. În articolul celor

⁴ În articolul *Note lexicale și etimologice* (CL, XXX, 1985, nr. 2, p. 121, 122), acestea fiind însă omise în DLR t. XIV.

doi cercetători, cuvintele *țandăruță*, *zadră*, *zandură*, *zândurea*, *zădrea* etc. primesc aceeași explicație (pl.): „lemnșoare mărunte pe care le rupi ca să aprinzi focul”.

Asupra evoluției sufixului lat. *-ula* nu mai revenim; a se vedea discuția despre cuvintele *flacăra*, *fleandură*, în LR, XLIX, 2000, nr. 2, p. 193–203.

Etimologia noastră astfel corectată este mult mai verosimilă, deoarece ambele variante, **țadă* și *zadă* descind în mod normal din lat. *taeda* și lat. pop. *daeda*, iar o formă sufixată **taedula* „kleine Kiefer” – „pin, conifer mic” este înregistrată în REW³, 8523 cu un unic urmaș romanic occidental, anume „uengad. *tieula* „kienholz” – „lemn (de pin) imbibat cu rășină”.

Cuvântul retoroman din dialectul regiunii Engadina de Jos, pe valea Innului, în Elveția, este un martor prețios pentru înțelesul original, precum și pentru existența în română a acestui diminutiv specific zonelor alpine, cuvânt care însă în română s-a răspândit apoi și în zonele mai joase, de podiș, dobândind sensuri specifice românești datorate sinonimiei cu *așchie*, respectiv *surcea*, după care și-a extins sfera semantică mult în afara domeniului lemnului.

Reamintim că sensurile din latină ale cuvântului *taeda* (în REW³: „Kien” – „lemn de esență rășinoasă”, „Föhre” – „pin”, „Fackel” – „făclie, torță”) se regăsesc atât între sensurile lui *zadă*, cât și între cele ale lui *țandără*. Astfel, sensul învechit din DLR s.n. (4.) (colectiv) „lemn pentru foc” este comparabil cu sensul 1. (Guțu, 1983) al lui *taeda* și cu cel al lui *zadă*, „copac de esență rășinoasă”. Sensul 3. înregistrat în DLR s.n. la *zadă*: „țandără sau așchie subțire de zadă, de brad sau de alt conifer, întrebuințată pentru luminat sau pentru aprins focul” este clar moștenit din latină. În aceste cazuri sinonimia dintre *zadă* și *țandără* este perfectă.

Presupusul etimon săsesc *zander* (scris fonetic *tsondər*) „iască pentru aprinderea focului”, are și sensul de „zgură de fier din atelierul potcovarului” „Eisenschlacke der Schmiede” (cf. G. Kisch, *Nösner Wörter*, 1900). La Fr. Krauss, *Wörterbuch der nordsiebenbürgischen Handwerkssprachen*, 1957, același *tsonder* înseamnă „Sinterstein” – „arsură, cenușă de fier (pietrificată)” sau chiar „Hammer-schlag” – „lovitură de ciocan”.

Din ALR, II, vol. I, harta nr. 93 (p. 47), aflăm răspândirea geografică și sensurile atestate al cuvântului săsesc. În punctul 143 (Richișul – jud. Târnava Mare), *tsuóndär*, ca și în punctul 245 (Dipșa, jud. Năsăud), *țondër* din săsește înseamnă „Feuerschwamm” – „iască”. Tot în punctul 245, Dipșa – Năsăud, sașii spun pentru „țandără”: *an șivăr, ă șplităr* (germ. lit. *Schiefer* – reg. „așchie de lemn”, respectiv *Splitter* „așchie, țandără, șpan, ciob” etc.).

În privința formei românești cu „dz” (*dzandur*), aceasta este atestată în punctul 228 (Toplița, pe Mureș), unde Emil Petrovici notează: (sg.) *đandur*, pl. *zanduri*. Notația cu *đ* este o dovadă incontestabilă a vechimii cuvântului, deoarece africata sonoră [dz] se întâlnește în aria nordică, în locul sunetului [z], numai în cazul cuvintelor moștenite din limba latină.

Ținând seama de necesitatea corectării ipotezei noastre inițiale, în sensul acceptării etimonului latin *taeda* „zadă”, al cărui urmaș nepăstrat până în prezent,

*țeadă a primit sufixul *'-ură*, evoluând mai întâi la *țandură* și apoi la *țandără*, *țandără*, cu variantele târzii *țândură*, *țândără* sau *țândră*, am considerat că este necesar să obținem mai multe informații despre etimonul săsesc *zander*, atribuit cuvântului *țandără* în DLR, s.n. etc., în condițiile în care volumul care cuprinde litera Z din dicționarul-tezaur al dialectului săsesc *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch* (SSW) nu este încă tipărit. În acest scop, ne-am adresat doamnei dr. Sigrig Haldenwang, cercetător științific I la Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu, conducătoarea lucrărilor la acest dicționar, care a avut deosebita amabilitate să ne comunice cele ce urmează:

„**Zunder** este atestat și în limba germană literară și în graiurile săsești. În acestea din urmă are numai sensurile amintite: «Feuerschwamm» [«iască pentru aprins focul»] și «Eisenschlacke der Schmiede» [zgură de fier din potcovărie]. Formele fonetice sunt: (**ts** = **ț**) deci *tsängder* (*ng* velar) (Sibiu), (*dj* muiat) *tsandjer* (Homorod, Viscri, Cața), *tsondjer* (Ticușu Vechi, Dacia, Bunești, Sighișoara), *tsoandjer* (Tătârlaua), *tseunder* (Biertan), *tsainder* (Bunești); în Transilvania de nord cea mai răspândită formă este: *tsoander*, apoi *tsander* (Jelna, Sângeorzu Nou, Târpiu), *tsonder* (Batoș, Reghin, Dedrad), *tsunder* (Sâniacob, Lechnița), *tsangder* (Petelea), *tsoangder* sau *tsongder* (Ideciu de Sus). Cuvântul nu are plural. Noțiunea de «Holzsplitter» [«așchie/ țandără de lemn»] nu este atestată! Totuși, cred ca și lingvistul Vasile Arvinte: *țandără* provine din graiurile săsești cu «schimbare de sens». Am scris «oa» pentru *dumpfes* «a»⁵! «*Dumpfes a*» apare în atestările dialectale la începutul secolului al 19-lea, mai mult scris «oa».”

Credem că este necesar să-l cităm și pe prof. V. Arvinte⁶, care explică evoluția semantică de la săs. *zander* la rom. *țandără* în felul următor: (în traducere) „Ca urmare a perfecționării mijloacelor de aprindere a focului, a întrebuițării chibriturilor din bețișoare de lemn, *țandără* și-a pierdut mai târziu, în limba română, înțelesul radicalului german, păstrând în cele din urmă doar înțelesul de «țandără de lemn», [fr.] «écharde» [așchie, țepușă], astfel cum este dovedit și ilustrat în ALR⁷.”

Deoarece etimologia săsească a cuvântului *țandără* se sprijină pe argumente de autoritate (aparține lui N. Drăganu și este confirmată de prof. Vasile Arvinte și de dna Sigrig Haldenwang), devenind o etimologie „tradițională”, acceptată în dicționarul lui A. Scriban și figurând în toate dicționarele explicative din ultimii 50–60 de ani: DLRM, DEX, DLR s.n., MDA, DEXI etc., ținând seama și de amănuntul important că etimonul tradițional este bine atestat – spre deosebire de

⁵ *Dumpfes a*: „a surd”, sunet specific săsesc, mai închis decât *a* și mai deschis decât *o*. (*n.n.*, *P.B.*)

⁶ Autorul celui mai complet studiu despre influența graiurilor săsești asupra graiurilor limbii române: *Die deutsche Entlehnungen in den rumänischen Mundarten (nach den Angaben des Rumänischen Sprachatlases)*, Berlin, 1971. Pentru *țandără*, vezi pagina 88 din această lucrare.

⁷ „Infolge der Vervollkommnung der Mittel zum Feueranzünden, der Verwendung von Streichhölzern, verlor *țandură* später im Rumänischen die Bedeutung der deutschen Wurzel und hatte schließlich nur noch die von ‘Holzsplitter’, ‘écharde’, die auch im ALR belegt ist” (*op. cit.*, *ibidem*).

propunerea noastră de mai sus, care conține un etimon reconstruit, avem obligația să verificăm în amănunt, încă o dată, dacă etimonul săs. *zander* (*tsɔndər*) este verosimil.

Pentru a fi credibilă, schimbarea de sens ar trebui să fie explicată în contextul contactelor lingvistice româno-săsești. Deci, când și în ce împrejurări au auzit românii cuvântul *zander* și cum au ajuns ei să-i schimbe înțelesul acestuia, clar atestat ca „iască”? V. Arvinte susține că întemeietorii unor familii săsești purtând numele *Zundel*, *Zündel*, *Zindel* au avut ca principală ocupație culegerea din pădure a materialelor pentru aprinderea focului. Aceasta ar însemna că, inițial, *Zunder*, *zonder* [*tsɔndər*] împreună cu variantele lor locale săsești aveau un înțeles încă nespecializat, anume „orice material ușor inflamabil”, uscături, iască, lemn putrezit, burete de pădure uscat, la care se pot adăuga, desigur, așchiile sau acele din lemn de zadă ori al altor rășinoase, care sunt cunoscute în românește sub numele *țandure*, *țanduri* sau *țandări*. În acest caz, nu s-ar mai putea vorbi de o „schimbare” de sens, ci numai de „restrângerea” sensurilor: doar „iască” în graiurile săsești, doar „așchie” sau „țepușă” în românește. Această restrângere nu este motivată însă prin nimic. Dacă săs. *tsɔndər*, cu sensul inițial de „iască” a dobândit în graiurile săsești nordice sensul de „zgură de fier”, iar în germana austriacă *Zunder* „iască” a ajuns să aibă sensul de „chibrit” din lemn, aceste fapte nu justifică evoluția de sens de la „iască”, „burete uscat” sau „lemn putrezit” la cel de „așchie” sau „țepușă” din română. În cazul limbii române nu este atestată o evoluție tehnologică care ar putea determina „schimbarea de sens” invocată de V. Arvinte.

Din punct de vedere fonetic lucrurile sunt cu mult mai clare. Cuvântul săsesc are nenumărate variante locale, cărora le-ar putea corespunde o multitudine de variante românești împrumutate. Astfel, de la *zunder* am avea **țundără*, de la *zonder* și *tsɔndər* – **țoandără*, de la *tseunder* și *tsainder* – **țaindără*, în sfârșit, de la formele cu *dj* (muiat) am avea variante dialectale de tipul **țondieră*/ **țongheră*, **țoandieră*/ **țoangheră* sau **țandieră*/ **țangheră*.

Acceptând deocamdată etimonul săsesc, rămâne un mister felul în care românii din aria dacoromână nordică au putut selecta din graiurile săsești, atât de diferite de la o localitate la alta, exclusiv forma *țandură*, al cărei presupus etimon săsesc *tsandər* este atestat în Transilvania de Nord în localitățile Jelna, Sângeorzu Nou, Târpiu, iar sub forma *tsangder*, la Petelea. Forma din aria sudică *țandără* ar fi putut fi împrumutată doar din etimonul *tsandjer*, atestat la Homorod, Viscri și Cața, cu inovația unui *d* de palatalizat. Inexplicabil rămâne și faptul că un împrumut săsesc, pornit din zone atât de restrânse, s-ar fi putut răspândi pe întreg arealul dacoromân, uneori dincolo de hotarele actuale ale României și ale Republicii Moldova.

În sfârșit, neexplicată rămâne și apariția variantelor cu *z* (*dz*) inițial, *zandur*, *dzandur*, *zandură*, cu diminutivul (pl.) *zândurele* (sg. *zândurea* sau *zândurică*?). Deși sunt regionale, rare și atestate în doar câteva puncte din ALR, localizate în

depresiunile Carpaților Orientali, aceste variante nu pot proveni din sâs. *tsandər*, deoarece sunetul *ț* moștenit sau împrumutat nu evoluează niciodată la *z* (*dz*) în limba română. Dacă vom accepta în continuare, de dragul demonstrației, că *țandură* ar putea fi un împrumut săsesc, *zandură* ar trebui să fie o formă contaminată prin etimologie populară. Contaminarea presupune însă existența a doi termeni asemănători fonetic și/sau semantic. Care ar fi al doilea termen? În opinia noastră el nu există, deoarece din punct de vedere fonetic, eventuala influență a lui (*d*)*zadă* asupra formei *țandură* este practic imposibilă. Dacă nici lingviștii nu au remarcat până acum înrudirea veche și reală dintre *țandură*, *zandură* și *zadă*, este cu atât mai puțin probabil ca vorbitorii neinstruiți care rostesc *zandură* în loc de *țandură* să fi fost în stare să facă asemenea apropieri etimologice.

În concluzie, între *țandără/țandură* și sâs. *tsandər* există o remarcabilă apropiere fonetică, insuficientă totuși pentru stabilirea unei etimologii credibile.

Rămâne de discutat doar dacă varianta reg. *țendură*, căreia nu-i cunoaștem localizarea, este rezultatul unei contaminări cu varianta săsească din Sibiu *zänder* (*tsandər*) sau este moștenită direct din lat. **taedula* (< lat. *taeda* „zadă”), cf. engadinez de jos *tieula* „lemn (de pin) imbibat cu rășină” (vezi REW³, 8523).

Țandără/țandură/țandră: din rom. arh. **țandură* < lat. *taeda* (> **țadă* + *'-ură*),

Zandură/zadră: din rom. arh. **zandură* < lat. *daeda* (> *zadă* + *'-ură*)

Zadră: din *zadă* (< lat. *daeda*) + suf. *'-ură* > **zād(u)ră* (cf. *zândură*).

[*Addenda et corrigenda* la articolul din LR. XLIX, 2000, nr. 3, p. 425–430, cf. LR, XLIX, 2000, nr. 2, p. 195, 199; LR, L, 2001, nr. 3–4, p. 165; LR, LII, 2003, nr. 1–3, p. 22–23; LR, LIX, 2010, nr. 2, p. 197.]

BIBLIOGRAFIE

- ALR, II/I = Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român*, Partea II, vol. I, (C. Casa, *acareturile, curtea focul, mobilierul, vase, scule*), Muzeul limbii române, Sibiu – Leipzig, 1940.
- ALRR Bas. = Vasile Pavel (red.), *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Basarabia, Bucovina de Nord, Transnistria*, Chișinău, Ed. Știința, 1998.
- Arvinte, 1971 = Vasile Arvinte, *Die deutschen Entlehnungen in den Rumänischen Mundarten (nach der Angaben des Rumänischen Sprachatlases)*, Berlin, Akademie Verlag, 1971.
- Avram, PE = Andrei Avram, *Note etimologice*, în LR, XLVII, 1998, 1–2, p. 7–17, republicate în vol.: *Probleme de de etimologie*, București, Univers Enciclopedic, 2000.
- Boerescu, 2000 a = Pârvu Boerescu, *Paralelisme lexicale expresive româno-albaneze (Sugestii etimologice)*, în rev. „Limba română”, XLIX, 2000, nr. 2, *Omagiu Profesoarei Flora Șuteu*, București, Editura Academiei Române, p. 193–203. [*fleandură* 197–201, *flenderiță* 201, *flenduros* 201, *fleantă* 201, *țandură* 195, 199].

- Boerescu, 2000 b = Pârvu Boerescu, *Note etimologice. Țandără, țandură, zandură*, în LR. XLIX, 2000, nr. 3, p. 425–430.
- CADE = *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*, Partea I: I.-A. Candrea, *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, București, 1931.
- Cihac, DEDR = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, I, II, Francfort s/M – Berlin – București, 1870, 1879.
- Ciorănescu, DER = Al. Cioranescu, *Diccionario Etimológico Rumano*, Tenerife, Universidad de la Laguna, 1958–1966. (Versiunea românească: *DER. Dicționarul etimologic al limbii române*, București, Saeculum I.O., 2001.)
- DE-R = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Leon Levițchi (red. resp.) et al., *Dicționar englez-român*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2004.
- DEX = Academia RSR, Institutul de Lingvistică, *Dicționarul explicativ al limbii române*, EA, 1975; Supliment, 1988, reeditare: Univers Enciclopedic, 1996 (continuare de tiraj: 1998); ediție revăzută și adăugită, Univers Enciclopedic Gold, 2009.
- DEXI = Eugenia Dima (coordonator științific), *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, [Chișinău], Ed. Arc & Gunivas, 2007.
- DG-R = Academia Română, Universitatea București, Institutul de Lingvistică; M. Isbășescu, M. Iliescu (coord.), *Dicționar german-român*, Editura Academiei, 1989.
- DGS = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Maria Marin (coord.), *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, I–III, București, Editura Academiei, 2009–2011.
- DLR s.n. = Academia Română, Redactori responsabili: Iorgu Iordan, Al. Graur, Ion Coteanu; Marius Sala, Gh. Mihăilă, *Dicționarul limbii române*, serie nouă. Tom VI–XIV (Literale M – Z), Tom I/3–8 (Literale D – E), Tom III–V (Literale K – L), București, Editura Academiei Române, 1965–2010.
- DLRM = *Dicționarul limbii române moderne*, București, Editura Academiei, 1958.
- DR = *Dacoromania*, Buletinul «Muzeului limbii române», condus de Sextil Pușcariu, Cluj, 1920–1948.
- DR-E = Leon Levițchi, Aurel Bantaș, *Dicționar român-englez*, ediția a III-a, București, Editura Științifică, 1973.
- DULR = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*, A treia edițiune, 1914; A cincea edițiune [1925]; A șasea edițiune, 1929; ed. a VIII-a, Craiova, „Scrișul Românesc” f.a. [1938].
- DU-R = *Dicționar ucrainean-român* [red. G. Cocotailo], București Editura Didactică și Pedagogică, Cernăuți, Editura Alexandru cel Bun, [1996 (1964)].
- Ernout-Meillet, DÉLL = A. Ernout, A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Paris 1959.
- Guțu, DL-R = G. Guțu, *Dicționar latin-român*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Iordan, 1920 = Iorgu Iordan, *Diftongarea lui e și o accentuați în pozițiile ă, e.*, Iași, „Viața românească” S.A., 1920.
- Iordan, BPh = Iorgu Iordan, *Note lingvistice*, în „Buletinul Institutului de filologie română «Alexandru Philippide»”, II, 1935, p. 165–203.
- Kisch, Nösner W. = Gustav Kisch, *Nösner Wörter und Wendungen. Ein Beitrag zur siebenbürgisch-sächsischen Wörterbuch*, Bistrütz (Siebenbürgen), 1900.
- Kisch, *Vergl. Wbuch* = Gustav Kisch, *Vergleichendes Wörterbuch der Nösner [...]*, (Forschung zur Volkskunde der Deutsche in Siebenbürgen, I. Heft, Hermannstadt, 1905).

- Köbler, IGW = Gerhard Köbler *Indogermanisches Wörterbuch*, (3. Auflage) 2006 © Gerhard Köbler: <http://www.koeblergerhard.de/idgwbhin.html>
- Krauss, HWSPR = Fr. Krauss, *Wörterbuch der nordsiebenbürgischen Handwerkssprachen*, Siegburg, 1957.
- LB = *Lesicon / Românescu-Lătinescu-Ungures-/cu-Nemțescu / quare/ De mai mulți autori, în cursul' a trideci, si / mai multor ani s'au lucrat. In Buda. Cu Tipariul' si cu Chieltueelele Tipografiei a Crăiescei Universității Unguresci. 1825.*
- MDA = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Micul dicționar academic*, 4 vol., București, Univers Enciclopedic, 2001–2003.
- Orel, AED = Vl. Orel, *Albanian Etymological Dictionary*, Brill, Leiden – Boston – Köln, 1998.
- Pokorny, IEW = Julius Pokorny, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Band I–II, Bern und München, 1965.
- REW³ = W. Meyer-Lübke, *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*. 3. vollständig neu bearbeitete Auflage. Heidelberg, 1935. (7., unveränderte Auflage, Universitäts Verlag Winter, 2009.)
- Scriban, DLR = August Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Institutu de arte grafice „Presa bună”, Iași, 1939.
- Skok, ERHSJ = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV), Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, Zagreb, 1971–1973.
- SSW = Adolf Schullerus, [Sigrid Haldenwang et alii], *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch*, Berlin und Leipzig, W. de Gruyter [etc.], I–VIII, 1908–2006 [Literele A–R].
- Tiktin, DRG = H. Tiktin, *Dicționar român-german*, București, Imprimeria Statului (1895) – 1903–1925.

FLEANDURĂ, ȚANDĂRĂ

(Abstract)

Adding new data and corrections, we discuss some of our previous etymological solutions:

Rom. **floandăr** ‘remaining rags’, **floandără** ‘skinny dirty woman’ < Trans.-Sax. *flānder* id., therefore Rom. **fleandură** ‘loose-fitting and ragged cloth(es)’ rather from Autochthonous (expressive) **fleda* ‘fluttering or ragged leaf, cloth’, cf. OHG *fleden* ‘to flutter’, cf. Alb. *fletë* ‘leaf, sheet, wing’ (> *flea(n)dă* + suf. *’-ură*) than from Trans.-Sax. *flānder* ‘rag, shred’.

Rom. **țandără** (**țandură**, **țandră**) ‘chip, sliver, splinter’ < PRom. **țadură* id. < Lat. *taeda* ‘resinous (larch) fir or (pitch) pine wood, torch’ (> **țadă* + suf. *’-ură*); **zandură**, **zadră** ‘chip, sliver, splinter, torch’ < PRom. **zadură* < lat. *daeda* ‘larch fir, pitch pine, torch’ (> *zadă* + suf. *’-ură*), but not from Trans.-Sax. *zander* (*tsɔndɛr*) ‘tinder, slag’.

Cuvinte-cheie: împrumuturi săsești în română, cuvinte moștenite din latină, elemente de substrat, creații expresive.

Keywords: Transylvanian-Saxon loans in Romanian, Latin inherited words in Romanian, elements of the Daco-Moesic substratum, expressive Romanian word creations.

București, Șoseaua Iancului nr. 10, apart. 40
pczboerescu@yahoo.com